

Azərbaycanın 9 şəhəri və yuzlərlə kəndi Ermənistan tərəfindən yer üzündən silinib. Vaxtılı böyük və çiçəklənən şəhər olmuş Ağdam o dərəcədə dağıdılib ki, xarici ekspertlər onu "Qafqazın Xirosimasi" adlandırlırlar. Ermənistən işgal zamanı 67 məscid-dən 65-ni yerlə-yeşən edib, qalan 2 məscid isə ciddi zərər görüb və donuz, inək saxlanılması üçün istifadə olunub. Bu, bütün müsəlman dünyasına təhqirdir. Islamofobiya və türkofobiya Ermənistən rəsmi ideologiyasının bünövrəsini təşkil edir". Bu fikirləri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Türk Dövlətləri Təşkilatının Səmərqənddə keçirilən IX Zirvə Görüşündə çıxış zamanı bildirib.

Azərbaycan xalqı 30 ilə yaxın bir zaman dan sonra işğaldan azad olunmuş torpaqlarımda erməni vəhşiliyinin izləri ilə daha yaxından tanış olur. Ermənilərin işğal etdikləri ərazilərimizdə tərətdikləri vandallığın neticəsi olaraq tarixi-mədəni milli irlərin qarşı böyük zərberələr endirilib. İşğal altında olan ərazilərdə abidələr, mədəniyyət ocaqları, məscidlər, qəbiristanlıqlar dağıdılib, təhqir edilib, bəziləri isə erməniləşdirilib. Ermənistən qanunsuz silahlı birləşmələri tərəfindən dövlət

əmlakının və xüsusi mülkiyyətdə olan əmlakın məhv edilmesi, talan edilməsi ilə bağlı Azərbaycan dövletinə və vətəndaşlarına küllü miqdarda ziyan vurub.

Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində erməni işğalçılarının özbaşinalığı, tarix və mədəniyyət abidələrimizin dağıdılmasisi və qəsdən korlanması "Arxeoloji irlərin mühafizəsi haqqında" Avropa Konvensiyasına, "Ümumdünya mədəni və təbii irlərin mühafizəsi haqqında" YUNESKO-nun konvensiyasına zidd olsa da işğal altında ve Ermənistanda qalan Azərbaycan mədəniyyət abidələrinin əksəriyyəti məhv edilib. Real sənədlərə nəzər salsaq görə ki, həmin ərazilərdə təqribən 403 tarixi dini abidə olub ki, onlardan 67-i məscid, 144-ü məbəd, 192-i ziyarətgahdır. 67 müsəlman məscidinin 63-ü tamamilə, 4-ü isə qismən dağıdılaraq yararsız hala salınıb. Ağdam Cümə məscidinin içerisinde ev heyvanları, o cümlədən donuz saxlamaqla öz kimliklərini nəinki Azərbaycan xalqına, eləcə də bütün dünyaya göstərdilər. Şuşa, Ağdam, Qubadlı, Zəngilan və digər ərazilərimizdə Ermənistən mədəni soyqırımı törədib, bu ərazilərdə dini ziyarətgah, məscid, muzey, arxeoloji yer, məzarlıq və çoxlu sayıda digər mədəni və dini abidələri məhv edilib.

DAĞIDILMIŞ DAŞINMAZ MƏDƏNİ İRS NÜMUNƏLƏRİ ERMƏNİ VANDALLIĞININ GÖSTƏRİCİSİDİR

Ağdam şəhərində yerləşən Pənaheli xanın və Mehdiqulu xanın türbələri dağıntılarla məruz qalmış, işğalçı Ermənistən tərəfindən abidələrə ciddi ziyan dəymışdı. Erməni silahlı qüvvələri tərəfindən en çok dağıdılan daşınmaz mədəni irlərin nümunələri olan məs-

cidlər, türbələr və digər inanc yerleridir ki, bu da erməni vandallığının göstəricisidir.

Ermənilər Azərbaycanın adət-ənənələrini, tarixi abidələrini, musiqini, musiqi aletlərini, mətbəxini və digər nümunələrini öz adalarına çıxmışa çalışıblar. Bu məqsədə, ermənilər her bir yola, hətta cinayətə də əl atıblar. Azərbaycan xalqının mədəni irlərinin qorunması, ermənilər tərəfindən özünüküleşdiriləcəsi yol verilməməsi üçün ciddi addımlar atılıb. Azərbaycan ərazisindəki bütün abidələr isə dövlət səviyyəsində qorunur. Multikultural və tolerant yaşam tərzi ilə dünyada tanınan Azərbaycanda bu mühitin formalşılması dinindən, dilindən və milli mənsubiyətdən asılı olmayaraq, hər bir insana olan bərabər münasibətin nəticəsidir. Dövlətimizin həyata keçirdiyi toleranlıq siyaseti ölkəmizdə yaşayan etnik və dini icmalar arasında dostluğun və qardaşlığın daha da möhkəməlnəməsinə öz təsirini göstərir. Azərbaycanda xristianlığın ayrı-ayrı cərəyanlarının icmaları sərbəst şəkildə fəaliyyət göstərir.

Erməni barbarlığının nəticəsi olaraq dağıdılan abidələrimiz qısa bir zamanda bərpa olunacaq və tərətdikləri əməllərə görə, qanun qarşısında cavab verəcəklər. Qarabağdakı bütün müsəlman və xristian-alban abidələri Azərbaycan xalqının tarixi, mədəni və dini irlərinə məxsusdur. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva işğaldan azad edilmiş ərazilərimizdə erməni vandallıq məruz qalmış dini, tarixi və yerli memarlıq abidəsi hesab edilən binaların bərpası və yenidən qurulmasına xüsusi önem verirlər.

ÖZƏLİ TORPAQLARIMIZDA ZƏNGİN İRSİMİZ YENİDƏN BƏRPA OLUNUR, QURULUR

Azərbaycanın tarixi-mədəni, ictimai-siyasi həyatının mühüm mərkəzlərindən biri, ölkəmizin mədəniyyət beşiyi, "Qafqazın konservatoriyası" adlandırılan Şuşa şəhərində memarlıq abidəsi sayılan 170-dən çox yaşayış binası, 160-dək mədəniyyət və tarixi abidə, 22 ümumtəhsil məktəbi, 7 uşaq bağçası, 8 mədəniyyət evi, 14 klub, 2 kinoteatr, 3 muzey dağıdılmış, məbəd və məscidlər təhqir edilmiş, 20 kitabxana yandırılmışdır. İşğal

zamanı dağıdılmış dini abidələr sırasında Yuxarı Gövhər ağa məscidi də yer almışdır. Erməni vandalları tərəfindən məscidin interyeri məhv edilmiş, minarələrinin dekoru zədələnmiş, örtükleri dağıdılmışdır. Qəbul edilmiş layihələrə əsasən, Heydər Əliyev Fondu rəhbərliyi və "Paşa Holding"ın maliyə dəstəyi ilə məscidə ötən ilin noyabr ayından bərpa işlərinə başlanılıb. Prezident İlham Əliyev və Birinci xanım Mehriban Əliyeva sentyabrın 27-də Şuşada olarkən məscidi ziyarət etmiş və görülən işlərlə yaxından tanış olmuşlar.

Məscidə birinci mərhələdə nəzərdə tutulan bərpa işləri başa çatdırılıb, ikinci mərhələdə işlər keyfiyyətə davam etdirilir. Məscidin daşları ilkin layihəyə uyğun olaraq dəyişdirilir. Prezident İlham Əliyev və Birinci xanım Mehriban Əliyeva Şuşada Mehmandarovların malikanə kompleksində aparılan bərpa işlərinin gedişi ilə də tanış olublar. Xatırladaq ki, malikanə kompleksi Mehmandarov nəslinin nümayəndələri tərəfindən XVIII əsrə inşa edilib. Mehmandarovlar ailəsinə məxsus olmuş kompleksə böyük və kiçik yaşayış binaları, ailə məscidi və bulaq daxildir. Malikanə kompleksi, ailə məscidi və ərazidəki bulaqda təmər-bərpa işlərinə 2021-ci ilin oktyabrından başlanılıb. İndiyədək evin və məscidin dam örtükleri orijinala uyğun qurşadırılıb, tavanlar bərpa olunub və rənglənilib, qapı və pəncərələr qoyulub. Dağılmış divar bərpa edilib, zədəli divarda bərkitmə işləri aparılıb. Qeyd edək ki, Vaqifin məqbərəsi artdıq bərpa edilib. Ermənilər tərəfindən güləbəran edilmiş dahi şəxsiyyətlərimiz - Natəvəninin, Üzeyir Hacıbəylinin, Bülbülmə büstləri əzəli torpağıma getirildi. Vaqifin məqbərəsi, Vaqifin büstü yenidən açıldı, Üzeyir Hacıbəylinin abidəsi yenidən qoyuldu.

Onu da vurğulayaq ki, Heydər Əliyev Fondu tarixi, mədəniyyət və dini abidələrin qorunub saxlanması və bərpası istiqamətindəki fəaliyyəti hər kəsə məlumdur. Odur ki, Heydər Əliyev Fondu qədim Qarabağ torpağında dini abidələrimizin, məscidlərimizin bərpası üzrə yeni layihəyə başlayıb. Ölkəmizin zəngin irlərinin mühafizəsi bundan sonra da yüksək səviyyədə təmin ediləcək, o cümlədən işğaldan azad olunmuş ərazilərdəki abidələrin bərpası, təmiri və yenidən qurulması işləri həyata keçiriləcəkdir.

Zümrüd BAYRAMOVA